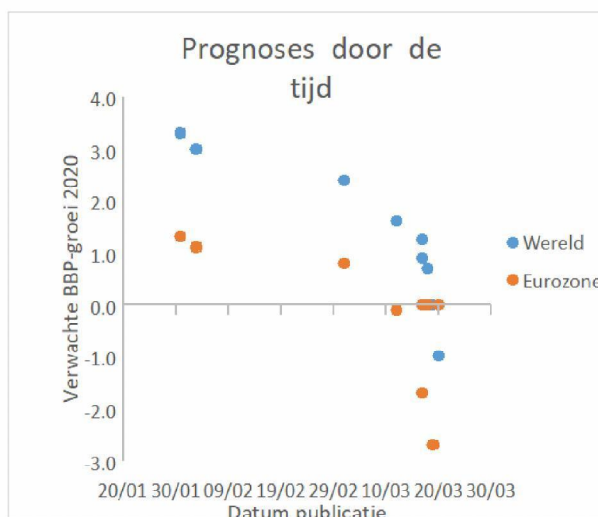

Inhoudsopgave:

- 1. Cijfers en ramingen: Impact corona op de internationale economie**
- 2. Knelpunten internationaal ondernemend Nederland**
- 3. Handelingsperspectief Buitenlandse Handel tijdens crisis en post-crisis**
- 4. Maatregelen internationaal**

1. Cijfers en ramingen: Impact corona op de internationale economie*Impact op economische groei wereldwijd en in Nederland*

- Zoals het Corona-journaal vorige week al meldde stellen financiële instellingen en organisaties hun ramingen van de economische groei in hoog tempo naar beneden bij. Ook deze week is het beeld niet anders en worden de verwachtingen steeds negatiever. (Zie grafiek hiernaast).
- Tabel 1 geeft een overzicht met meest recente ramingen n.a.v. coronavirus.
- Op 26 maart publiceerde het Centraal Planbureau ramingen op basis van vier verschillende [scenario's](#) die de gevolgen van de coronacrisis inclusief maatregelen voor de Nederlands economie en de overheidsfinanciën in kaart brengen.

- In alle vier de scenario's is sprake van een recessie op korte termijn, het bbp krimpt in 2020 in de lichtste variant met 1,2% tot 7,7% in de meest ingrijpende variant.
- In het lichtste scenario veert de economie al in het derde kwartaal van 2020 weer op, in het zwaarste scenario zal er ook in 2021 een krimp van het bbp van 2,7% optreden. In drie van de vier scenario's is de neergang dieper dan in de crisis van 2008/2009.
- Het CPB doet geen uitspraken over de waarschijnlijkheid van de scenario's. Desondanks laten de scenario's zien hoe ernstig de situatie is.

Tabel 1: Ramingen wereldwijd, Eurozone en Nederland

Instantie	Datum	Wereld		Eurozone		Nederland	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021
IMF	31-01-2020	3,3	3,4	1,3	1,4		
OECD	02-03-2020	2,4	3,3	0,8	1,2		
CPB	03-02-2020	3,0	3,0	1,1	1,2	1,4	1,6
Rabobank	12-03-2020	1,6	3,2	-0,1	1,2		
Goldman Sachs	17-03-2020	1,3		-1,7	3,5		
Morgan Stanley	17-03-2020	0,9					
IHS	18-03-2020	0,7					
ABN AMRO	19-03-2020			-2,7	1,9		
Goldman Sachs	20-03-2020	-1,0					
Rabobank	20-03-2020					-0,2	1,7
CPB (lichtste variant)	26-03-2020					-1,2	3,5

CPB (zwaarste variant) 26-03-2020

-7,7 -2,7

Inzichten van financiële instellingen en organisaties

- [Rabobank](#) verlaagde op 20 maart opnieuw de verwachte Nederlandse economische groei. Van +0,7% (was eerder +1,4%) naar een krimp van 0,2% voor 2020 en voorziet een recessie in 2020.
- [ABN AMRO](#) schat in dat de Eurozone in 2020 zal krimpen met 2,7% en in 2021 een herstel zal laten zien van 1,9% groei. Voor de VS voorziet men een krimp in 2020 van 1,4% en voor 2021 een groei van 3,2%. Voor China respectievelijk 4,5% en 6,5%. Dit duidt op een V-vormig herstel. Aannames die ABN doet zijn ten dele alweer achterhaald omdat het uitgaat van een redelijk snel herstel van de activiteiten, wat op dit moment niet voor de hand ligt.
- [IHS](#) gaat in hun laatste prognose (18 maart jl.) uit van een groei van het wereld BBP van slechts 0,7% dit jaar. Het IHS verwacht een extreem slecht tweede kwartaal, gevolgd door een aarzelend herstel in het derde kwartaal: een zogenaamd U-vormig herstel. Daarbij is herstel afhankelijk van het succes van overheidsingrijpen.
- [WTO](#) baas Roberto Azevêdo zei op 25 maart jl. er rekening mee te houden dat de coronacrisis dieper is dan de financiële crisis van 2008. Iets waar de zakenbanken Morgan Stanley en Goldman Sachs zich bij [aansluiten](#) als het om de VS gaat. Zij verwachten 24% tot 30% BBP krimp in de VS in het tweede kwartaal en werkloosheid die oploopt tot meer dan 12%. De St Louis. FED acht het zelfs mogelijk dat de werkloosheid in de VS in het tweede kwartaal op 30% uitkomt.
- In Frankrijk [berekende](#) het INSEE (het Franse CBS) dat iedere maand stilstand Frankrijk 3% BBP op jaarbasis kost. Momenteel draait de Franse economie dus op ongeveer 65% van haar normale niveau. Het CPB is aanzienlijk minder pessimistisch voor Nederland. Het grote verschil is dat in Frankrijk de bouwsector bijna volledig tot stilstand gekomen is, waar we die in Nederland toch draaiende houden.

Herstel van de economie: V-vormig, U-vormig en L-vormig

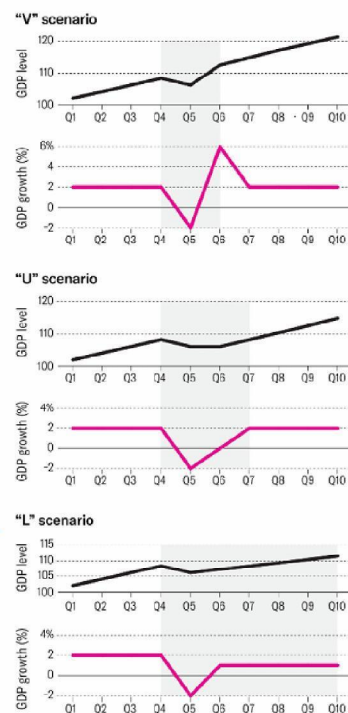
- Veel prognoses reppen over 'V-, U- of L-vormig' herstel. De door BCG gemaakte afbeelding hiernaast geeft duiding bij wat economen hiermee bedoelen.
- V-vormig herstel is het positiefste scenario, veel vroege ramingen waren gebaseerd op de verwachting van een v-vormig herstel. De economie krijgt daarbij een korte hevige klap. Daarop volgt een snelle opleving waarna de economie weer verder gaat op het pre-crisis groeipad.
- Bij U-vormig herstel is die snelle opleving er niet, al volgt de economie na de crisis wel het pre-crisis groeipad.
- Het L-vormig herstel is de meest ongunstige variant. Hierbij komt de groei van de economie na de crisis op een lager groeipad dan pre-crisis.
- Hoewel vroege ramingen uitgingen van V-vormig herstel is de kans op U-vormig herstel nu groter geworden. L-vormig herstel ligt op de loer als landen bijvoorbeeld na de coronacrisis hun grenzen gesloten houden, of als landen besluiten binnenlandse productie langdurig te beschermen.

2. Knelpunten internationaal ondernemend Nederland

- Meer dan 180 duizend Nederlandse bedrijven zijn in het buitenland actief. De onmiddellijke uitdaging voor internationaal actieve Nederlandse bedrijven is hun financiële positie.
- Orders worden uitgesteld of geannuleerd (vraaguitval), onderdelen en grondstoffen zijn schaars en logistieke ketens staan onder druk door diverse restricties. Per saldo staan de inkomsten onder grote druk, terwijl de kosten niet in hetzelfde tempo kunnen worden gereduceerd. Het is essentieel dat we extra ondersteuning bieden samen met banken. Om te voorkomen dat deze situatie tot het verlies van banen leidt.

Economic Shock: 3 Scenarios

A V-shaped scenario depicts a classic economic shock, where growth eventually rebounds. In a U-shaped scenario, there is some permanent loss of output after the initial shock. An L-shaped scenario signals real structural damage, with a significant impact on growth.

Source: BCG Center for Macroeconomics analysis

© HBR

- Zie onder het kopje handelingsperspectief de maatregelen die we nu al nemen. Ondernemers kunnen voor de extra mogelijkheden die we bieden per direct terecht bij onze uitvoerders de RVO en Atradius DSB.
- Ondernemers met vragen over de impact van de Corona-crisis op internationaal zakendoen, vestigingen in het buitenland en import/exportrestricties kunnen terecht op de website van de RVO. Daar is ook landen-specifieke informatie te vinden, o.a. over het grensverkeer met Duitsland en België.

3. Handelingsperspectief Buitenlandse Handel crisis en post-crisis

Acute maatregelen ter ondersteuning van internationale ondernemers

- Met deze maatregelen ondersteunen we de financiële positie van bedrijven. Kort gezegd komen de maatregelen er op neer dat we liquiditeitsproblemen van onze internationale ondernemers verlichten door extra financiële steun en versoepeling van regels.
- Deze maatregelen zijn in lijn met de maatregelen die vorige week door het kabinet zijn genomen alleen ditmaal specifiek gericht op internationaal ondernemende bedrijven. Ze bestaan uit:
 - Het verruimen van de mogelijkheden voor bedrijven om zich te verzekeren tegen betalingsrisico's onder de exportkredietverzekering (ekv). Deze maatregel doen we samen met Stas FIN Vijlbrief i.v.m. gedeelde verantwoordelijkheid.
 - Daarnaast bieden we alle MKB bedrijven die momenteel gebruik maken van financieringsregelingen van het ministerie van BZ, de mogelijkheid om alle aflossingen 6 maanden uit te stellen. Hiermee worden direct lasten verlicht.
 - Tenslotte verruimen we de mogelijkheden voor het verstrekken van werkkapitaal onder twee regelingen. Namelijk het Dutch Trade and Investment Fund (DTIF) en het Dutch Good Growth Fund (DGGF). Hiermee kunnen leveranciers betaald worden, salarissen uitgekeerd worden en voorraden aangevuld worden.
- Ook MKB-ers met een financieringsbehoefte die nog niet van onze diensten gebruik maken en internationaal ondernemen kunnen zich tot onze uitvoerders richten.

Publiek-private samenwerking (VNO)

- VNO-NCW stelt een paper op over de knelpunten die de coronacrisis teweegbrengt op het vlak van internationaal ondernemen en de impact hiervan op het NLse bedrijfsleven.
- Op 26/3 nam R, samen met StasFin Vijlbrief, deel aan een virtuele rondetafel die VNO-NCW/MKB Nederland had georganiseerd met 20 grote NLse bedrijven die internationaal actief zijn om te spreken over de gevolgen van de coronacrisis.
- Doel van de rondetafel vanuit VNO was tweeledig, namelijk 1) bedrijven gelegenheid bieden het kabinet te informeren over de voornaamste knelpunten waar zij tegenaan lopen en 2) input verzamelen voor een actieagenda vanuit het internationaal opererend NLs bedrijfsleven aan het kabinet om de gevolgen van de coronacrisis te adresseren.
- De rondetafel richtte zich op vier thema's, namelijk 1) vrij verkeer van personen en goederen, 2) productieketens buiten de EU, 3) exportkredietverzekering (ekv) en 4) herstart na de crisis.
- In de discussie onderschreef R de urgentie van ondersteuning van het bedrijfsleven in deze moeilijke tijden en wees op de maatregelen die het kabinet reeds had genomen, o.a. op gebied van de ekv.
- Bedrijven pleitten onder meer voor betere EU-coördinatie om het vrije verkeer van goederen (green lanes in het bijzonder) en personen te garanderen binnen de interne markt. Ook werd opgeroepen om nationalistische en protectionistische tendensen te onderdrukken, zowel binnen de EU als daarbuiten.
- Daarnaast benadrukten de bedrijven het belang van een coherente lange termijn aanpak om het NLse bedrijfsleven zo goed mogelijk te positioneren voor een vlotte herstart na de crisis.
- Zodra VNO de definitieve actieagenda heeft gedeeld, zal vanuit de BEB interdepartementaal worden bekeken welke acties reeds worden opgepakt door het kabinet en welke acties nadere inzet vergen.

Toekomst van buitenlandse handel na Corona

- De impact van COVID-19 op mondiale waardeketens is enorm, dit biedt ook een kans om de waardeketens in positieve zin te hervormen. Het [World Economic Forum](#) bespreekt enkele

maatregelen die bedrijven kunnen nemen om zichzelf beter weerbaar te maken tegen dergelijke crisissen. Dat begint bij het beter in beeld brengen van de waardeketens door bedrijven. Iets waar het DG-BEB bedrijven in het kader van IMVO al langer toe aanspoort: Breng je waardeketens van begin tot eind in kaart en maak ze daarmee a) robuuster en b) meer verantwoord.

- De grootste uitdaging: voorkomen dat protectionistische en nationalistische tendensen de overhand krijgen. Het optrekken van grenzen is geen oplossing voor de langere termijn en zeker geen oplossing voor het economische verkeer. Het veroorzaakt blijvende schade aan de wereldeconomie.
- Een 'essential health goods agreement' waarin afspraken worden gemaakt over de handel in essentiële, schaarse goederen tijdens een mondiale crisis is een mogelijkheid voor regulering.
- Deze crisis heeft laten zien dat bepaalde goederen, waar er onder normale omstandigheden voldoende van beschikbaar zijn, in korte tijd relatief schaars kunnen worden. Dat is vooral een probleem als het gaat om essentiële goederen. De beslissing over een 'ethische' verdeling van dit soort goederen kan niet alleen over gelaten worden aan individuele bedrijven. Daarnaast kan regulering over handel in deze goederen niet op nationaal niveau omdat handel grensoverschrijdend is.
- In het geval van de pandemie hebben we een collectieve mondiale inspanning nodig, geen protectionisme. De Britse econoom Ian Goldin stelt in een artikel in de [Volkskrant](#) dat zelfs de machtigste landen ter wereld, China en de VS, niet in hun eentje een pandemie kunnen stoppen. We moeten dat samen doen.
- Hij betoogt daarom dat globalisering zowel de oorzaak als de oplossing is voor de Corona pandemie. Globalisering heeft de wereld rijker gemaakt, zo geeft hij aan. Miljarden mensen zijn uit armoede verheven, leven langer en gezonder. Maar als de risico's – pandemieën, financiële crises, terrorisme, ongecontroleerde migratie, sociale ongelijkheid – niet worden beheerst, zal het draagvlak voor globalisering verdwijnen.

4. Maatregelen internationaal

- Om de verspreiding van het Covid-19 virus tegen te gaan, hebben een groot aantal landen handelsbeperkende maatregelen afgekondigd. In [deze aflevering](#) van Trade Talks wordt gesproken over de economische gevolgen van zulke exportverboden.
- Empirisch onderzoek wijst op het zogenaamde 'multiplier' effect, waarbij een exportverbod ertoe leidt dat andere landen ook dergelijke maatregelen treffen om voldoende voorziening van de desbetreffende producten te garanderen. Bovendien maken exportrestricties het moeilijker om landen tijdig van de noodzakelijke producten te voorzien.
- [Global Trade Alert](#) laat zien dat de handel in goederen die essentieel zijn voor de gezondheidszorg in het gedrang komt. Zo zijn er in de periode van 1 tot 23 maart wereldwijd 33 handelsbeperkende maatregelen aangenomen met betrekking tot goederen die als essentieel worden gezien voor de gezondheidszorg.

EU en Eurozone

- De CIE publiceerde 25 maart jl. een overzicht van de stand van zaken binnen de EU. Daaruit blijkt o.a. dat er verschillen zijn in de aanpak tegen corona tussen EU LS. Zo hebben 10 EU LS de grenzen volledig gesloten, 16 EU LS gedeeltelijk de grens gesloten en alleen Ierland houdt de grenzen vooralsnog open. Dit heeft grote gevolgen voor het vrij verkeer van goederen, diensten en personen.
- De CIE coördineert een algemene Europese reactie op de coronacrisis. Zo hebben de ministers van financiën in Eurozone groep besloten de regels van het SGP voorlopig op de schorten. Daarmee zijn de regels omtrent het begrotingstekort en de staatsschuld niet meer aan de orde.
- Door heel Europa heen nemen landen forse maatregelen die allemaal gericht zijn op het creëren van vangnetten voor vooral werknemers en MKB. In een aantal landen wordt ook nadrukkelijk nagedacht over nationalisering van bedrijven. De omvang van al die pakketten samen is moeilijk aan te geven, belangrijker is dat ze allemaal min of meer dezelfde richting uitgaan en als zodanig een forse budgettaire impuls betekenen.